ÖSTERBOTTENS TINGSRÄTT Vaasa 3.2.2016
Korsholmsesplanaden 43
65100 Vasa
POHJANMAAN KÄRÄJÄOIKEUS
Korsholmanpuistikko 43
65100 Vaasa

KIRJALLINEN LAUSUNTO LAKIVALIOKUNNALLE KUULEMISTA VARTEN 4.2.2016

Lausunto koskee ehdotettua muutosta ulosottokaaren sekä lakiin velan vanhentumisesta. Lausunnossa keskityn ulosoton kielisääntelyyn sekä vanhentumiseen. Ymmärrämme kutsun perustuvan toisaalta siihen, että olemme maan ainoa kaksikielinen käräjäoikeus, jonka enemmistökieli on ruotsi, ja toisaalta meidän erikoisosaamiseemme insolvenssiasioissa. Meillä on näihin asiaryhmiin erikoistunut osasto, jossa olemme kehittäneet niihin soveltuvia parhaimpia käytäntöjä. Kyseinen osasto on samalla suomenkielinen kieli-osasto, jossa käsittelykieli näin ollen määräytyy kielilain 16 a §:n mukaan. Osastolla käsitellään mm. ulosottovalituksia, joissa kielikysymykset voivat aktualisoitua myös suhteessa ulosottokäsittelyn kieleen. Katsomme tämän vuoksi perustelluksi antaa lausuma suomenkielisenä.

2.5 ULOSOTON KIELISÄÄNTELY

Tähän asiaan liittyy ehdotettu ulosottokaaren 3 luvun 111 a §, jossa määrättäisiin ulosottoasian osalta sovellettavaksi kielilain säännökset riita-asiassa. Tämä koskisi sekä käsittelykieltä että oikeutta saada asiakirjasta maksuton käännös. Mielestämme asiasta säätäminen on perusteltua, kun nykyinen tilanne ei anna selvää vastausta mihin kielilaissa mainitsemista asiaryhmistä ulosottomenettely kuuluu. Yhdymme sinänsä näkemykseen, ettei se ole luonteeltaan hallintoasiaa eikä hallintolainkäyttöä tai hallinto-riitaa. Ulosottomenettelystä olisi toki voinut lisätä oma säännös suoraan kielilakiinkin, sen erityisluonteen johdosta.

Riita-asian käsittelyssä on hallinto-asiaan verrattuna asianosaisen kielellinen asema hiukan vahvempi siltä osin, että osapuolet voivat sopia käsittelykielestä kaksikielisessä viranomaisessa, mutta heikompi siinä, että he eivät saa käännöstä asiakirjasta maksutta. Ottaen huomioon ulosottoasian ”lainkäytöllisen luonteen” olisi johdonmukaista näin säädellä. Menettelyyn liittyy kuitenkin vahvoja virallisperiaatteen piirteitä.

Sekä Eduskunnan apulaisoikeusasiamies että Suomen asianajoliitto ovat esittäneet kantanaan, että olisi syytä säätää oikeudesta maksuttomasta käännöksestä myös ulosoton asiakirjasta. Tällöin pitäisi ehdotuksen 111 §:n 2 momentissa olla viittaus kielilain 20 § 1 momenttiin, 2 momentin sijaan. Käsitys perustuisi ulosotoon perinteisesti liittettyyn virallistoimintoisuuteen sekä siihen että, valtion hoitaessa ulosoton, asiakirjan kääntämisestä ei voida katsoa aiheutuvan viranomaiselle kohtuuttomia kustannuksia.

Meille käräjäoikeuteen tulee vuodessa vireille noin 60 ulosottoasiaa, joista suurin osa on valituksia ulosottoviranomaisen ratkaisusta. Toimimme valitusinstanssina ja prosessuaalisesti kysymys on jonkin tyyppisestä riita-asiasta. Käsittelyyn liittyy kuitenkin meilläkin vahva virallistoimintoisuus, kun vastapuolella/kuultavana on ulosottoviranomainen. Sen vuoksi olemmekin lähteneet siitä, että velallisen kieli määrää käsittelykielen ja että velallisella aina on oikeus saada päätös ja muut asiakirjat omalla kielellään, valtion kustannuksella.

Ehdotamme siis, että 3 luvun 111 §:n toisessa momentissa viitattaisiin kielilain 20 §:n 1 momenttiin.

2.6 VELAN VANHENTUMINEN

Ulosoton rakenneuudistushanke ja sen taustalla oleva pyrkimys menettelyn yksinkertaistamiseen, nopeuttamiseen ja joustavoittamiseen on sinänsä kannatettava. Siihen liittyvään vanhentumissäädöksen muutosehdotukseen on kuitenkin syytä asennoitua varauksella. Korkeimman oikeuden ennakkopäätösten KKO 2012:107 ja KKO 2015:28 jälkeen on syntynyt ymmärrettävä tarve laissa täsmentää ulosotossa suoritettujen toimenpiteiden vaikutusta velan vanhentumiseen. Tärkeätä olisi saada sellainen säädös aikaiseksi, joka olisi mahdollisimman selkeä. Samalla on huomautettava siitä, että muutettavaksi ehdotettu 3 momentti koskee muutakin menettelyä kuin ulosottoa (1 momentin ryhmät).

Yhdymme selkeyttämistarpeeseen jo senkin takia, että joudumme tuomioistuimissa usein ratkaisemaan vanhentumiseen liittyviä väitteitä. Velkojan näyttötaakkaa vanhentumisen katkeamiseen liittyen ei ole syytä epäselvällä lainsäädännöllä entisetään vaikeuttaa. Tämä koskee myös 11 §:n oikeudellisia katkaisutoimia. Pitääkö velkojan oikeudessa näyttää, että ulosottoviranomainen on menetellyt lainmukaisesti? Myös ulosottovalituksen perusteena saattaa olla tämän kaltaisia vanhentumisväitteitä.

Lähtökohta on varsin selvä ja kannatettava. Ulosottomenettelyn vireillepano katkaisee vanhentumisen. Ideaalitapauksessa ulosotto jatkuu siihen asti, kunnes ulosottoperusteena oleva päätös on pantu täytäntöön. Jos menettely keskeytyy ennen sitä ja ennen kuin on ehditty ryhtyä varsinaisiin perimistoimiin on sääntönä, että vanhentumisen katkeamista ei tapahdu. Silloin pidentyy kuitenkin vanhentuminen yhdellä vuodella menettelyn päättymisestä. Poikkeuksena poikkeuksesta on säädetty, että jos tällaisessa tilanteessa ulosottoviranomainen on menetellyt lain edellyttämällä tavalla olisi katkaisutoimi tehokas, keskeytyksestä huolimatta. Tarkoituksena on ilmeisesti varmistaa, että lakiin perustuva tiedoksiannon tai muun ilmoituksen toimittamatta jättäminen ei johda siihen, että vanhentumisen ei katsottaisi katkenneen, sillä tavalla kuin KKO on voimassa olevan lainsäädännön perusteella asian linjannut. Emme ole varmoja siitä, että ehdotettu sananmuoto on riittävän selkeä varmistamaan tällaisen lopputuloksen.

Tämä on selvä poikkeus yleisestä vanhentumisen katkaisutoimen tarkoituksesta, eli velallisen muistuttamisesta velvoitteistaan (Saarnilehto, Vanhentumislaki, H:ki 2004, s. 33). Saarnilehto onkin huomauttamut siitä, että jos toimenpiteestä luopumisesta huolimatta vanhentuminen katsottaisiin vireillepanolla katkenneeksi tämä mahdollistaisi oikeudellisilla toimilla keinottelun.

Kun kyseessä on poikkeamisesta edellä mainitusta pääperiaatteesta olisi paikallaan tarkoin miettiä ehdotetun muutoksen kaikkia ulottuvuuksia ja vaikutuksia. Totta on, että velallisen mahdollisuudet livistää vastuustaan ovat yleisen yhteiskuntakehityksen ja lyhentyneiden vanhetumisasikojen myötä kasvaneet.

Silti olisi oikeusturvan kannalta toivottavaa, että saataisiin aikaan selkeä ja yksinkertainen kirjaus, myös virallisten katkaisutoimien osalta, tilanteisiin joissa velallinen tietoisesti karttaa tiedoksiannon. Emme ole varmoja siitä, riittääkö ehdotettu vähäinen muutos poistamaan mainittua epävarmuutta.

Ongelma siirtyy tuomioistuimen puolelle senkin kautta, että säädöksen 4 momentissa määrätään erityisiin kanneaikoihin sovellettavaksi se, mitä 3 momentissa säädetään, ”myös silloin kun 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu asia on jätetty tutkimatta tai se on jäänyt sillensä velalliselle toimitetun tiedoksiannon jälkeen”. Millä tavalla tuomioistuimiin ja kanneaikoihin sovelletaan edellä mainittua poikkeusta poikkeuksesta?

Kannatamme siis tavoitteen, mutta epäilemme ehdotetun version toimivuutta käytännössä. Olisiko syytä vielä laajemmin ja erikseen selvittää minkälaisella sananmuodolla alkuperäistä tarkoitusta saavutetaan?

Daniel Allén
Johtava laamanni